Nález slíďáka břehového na řece Orlici

Martin Hanousek

V půli května 2005 jsme se spolužáky z Univerzity Palackého byli na exkurzi u řeky Morávky v Podbeskydí (viz článek na str. 222 tohoto čísla Živy). Obdivovali jsme jednu z mála divočících řek u nás a dostali výklad o místních zajímavostech, např. o keři židoviníku německém *(Myricaria germanica),* ale i o ohroženém a zde se vyskytujícím slíďáku břehovém *(Arctosa cinerea).* Podařilo se nám najít dva jedince tohoto velkého pavouka (dorůstá až 18 mm). Pořídili jsme fotodokumentaci a možná, že bych na tento střípek z exkurze i zapomněl.

Asi za dva týdny jsem se ale vrátil domů a vydal se jako už mnohokrát k řece Orlici hledat stopy norka amerického a ondater. Když jsem slézal po břehu k vodě, všiml jsem si asi centimetrového otvoru v písku, v němž se cosi mihlo. Při bližším pohledu bylo jasné, že jde o pavouka. Když se mi ho podařilo vyhrabat z nory, k mému překvapení jsem zjistil, že vypadá jako *A. cinerea.* Udělal jsem několik fotografií, doma je porovnal s těmi z exkurze a nechal jsem je ověřit u arachnologů, kteří určení druhu potvrdili. V dalších dnech (počátek června) jsem se vydal prozkoumat podrobněji místo nálezu. Objevil jsem zde celkem 11 nor. Ale pouze ve čtyřech případech v nich byl pavouk přítomen.

Lokalita se nachází na pravém břehu řeky Orlice u Třebechovic pod Orebem, asi 0,5 km po soutoku s řekou Dědinou. Jde o nátržní břeh, na němž dochází k postupnému sesouvání odtrhujících se drnů. Délka břehu je asi 150 m. Sklon svahu v místech výskytu nor je 30–40°. Orientace je jižní (resp. jihovýchod–jihozápad), nadmořská výška 239 m. Sesuvy pásů drnů po písku jsou celkem intenzivní. Písečné proluky tak jsou bez vegetace, což slíďákům vyhovuje. Na podobném břehu nedaleko proti proudu, který není již tolik erodovaný a který postupně zarůstá, jsem neobjevil ani jednu noru. Průměry nor jsem naměřil od 10 do 18 mm, přitom čtyři obydlené měly průměry 13, 15, 17 a 18 mm. Hloubka činila průměrně 8,5 cm (resp. 9,8; 10,3; 9,7 a 13 cm u obydlených nor). Že neobydlené nory patří slíďáku břehovému, jsem určil podle jejich vystlání charakteristickou hustou pavučinovou punčoškou, která udržuje tvar nory proti zavalení pískem.

Slíďák břehový je v současné době v ČR znám pouze z Jizerských hor a Třeboňska (Buchar 1992) a ze štěrkopískových aluvií řek Morávky a Ostravice na Místecku (Holuša 1988). K lokalitě na Orlici je nejbližší nález jednoho slíďáka udáván z Opatovic nad Labem. Pokud vezmeme v úvahu přírodě blízký charakter řeky Orlice ve velké části stejnojmenného přírodního parku, dá se předpokládat objev dalších nových lokalit na této řece.

Slíďák břehový (Arctosa cinerea) z nové lokality u řeky Orlice

Lokalita nálezu slíďáka břehového u řeky Orlice, nahoře ♦ Dole vyústění nory slíďáka břehového. Snímky M. Hanouska

Poznámka k nálezu

Nejnovější nález populace obývající břehy Orlice je velice užitečný, protože pomohl vysvětlit původ exempláře nalezeného na deponii popílku z Opatovické elektrárny. Pokud jde o Jizerské hory, tam pronikla místní populace i do beletrie (Nevrlý M., 2004: Bílý pavouk. Avalon, Brno, str. 1–34). Žije tam na písčitých nánosech horního toku silně meandrující Jizery na území hlubokých bažin a hustých lesních porostů. Je pozoruhodné, že pavouk nebyl dosud nalezen na dolním toku Jizery, ale naopak na březích říček tekoucích z Jizerských hor na území Frýdlantského výběžku.

Slíďák *Arctosa cinerea* je hojný zejména na mořském pobřeží (Baltského i Středozemního moře), kde jsou však nalézány exempláře mnohem menších rozměrů. Ve vnitrozemí Mediteránu ho na březích řek nahrazuje blízce příbuzný druh *Arctosa similis,* který však svým výskytem směrem na sever nezasahuje ani na území Rakouska či Maďarska. V Millerově klíči (1971) je uvedeno dřívější nesprávné pojmenování *A. variana.*

Jan Buchar